

Na pomoc vojenskovědecké práci

VÝZNAM PŘEKVAPENÍ V DĚJINÁCH VÁLEK

Jednou z prací, která se zabývá otázkami překvapení s využitím historického materiálu, je práce generál-plukovníka V. S. Popova »Vnezapnosit i neozidannost v istorii vojn« (Vojenizdat, Moskva, 1955, str. 202).

Autor uvádí že jde o pokus »podat theoretický rozbor aktuální a v nynější době složité otázky dějin vojenského umění — otázky nenadálости a neočekávanosti v dějinách válek«.

Autor se ve své práci pokusil zpracovat otázku momentu překvapení ve vztahu k trvalé působícím činitelům a ukázat, že právě vývoj těchto činitelů je těsně spjat se změnou výrobních sil a výrobních vztahů. V souvislosti s tím poukazuje na to, že formy, způsoby a metody překvapení a jeho využití byly v různých historických epochách různé.

V jednotlivých kapitolách se zabývá těmito otázkami:

1. Nenadálост a neočekávanost jako prvek vojenského umění. Tato hlava je vlastně theoretickou částí knihy.

2. Nenadálост a neočekávanost ve válkách otrokářského řádu.

3. Nenadálост a neočekávanost ve válkách feudálního období.

4. Překvapení ve válkách k upevnění a vítězství kapitalistických vztahů (manufakturní období válek).

5. Překvapení ve válkách strojového období.

6. Překvapení v bojové činnosti Sovětské armády za Veliké vlastenecké války.

7. Využití překvapení při partyzánských akcích.

Práci generál-plukovníka V. S. Popova podrobil dosti podrobnému rozboru, hlavně s hlediska jejich nedostatků, maršál tankových vojsk SSSR P. Rotmistrov (Vnezapnosit i neozidannost v istorii vojn — Vojennyj vestnik čís. 11/1950, str. 90 až 96).

Maršál P. Rotmistrov uvádí jako jeden ze základních nedostatků, že se autor ze tří čtvrtin zabývá historickými skutečnostmi z dávné minulosti a že poznatky nejsou nijak zevšeobecnovány. Tím nabývá tato práce rázu sborníku historických fakt. Velmi málo pozor-

nosti je věnováno současné době. Velmi málo příkladů je nejen z první světové imperialistické války, ale, hlavně, z druhé světové války, zejména pak z Veliké vlastenecké války. Kromě toho autor nijak neobjasnil úlohu překvapení v soudobé válce, což právě v současné době nejvíce čtenáře zajímá.

Dalším nedostatkem knihy je, že jsou uváděny příklady, které mohou přivést čtenáře k závěru, že výhodné je dosáhnout překvapení jen vlákáním nepřitele do hloubky vlastního území. Jsou to na příklad příklady z válek Skytů s Peršany, bojů Řeků pod vedením Xenofontovým. Dokonce na str. 70 uvádí autor, že to, že vojevůdce Crassus nedoceníl význam ústupu, bylo příčinou jeho porážky. Rovněž na str. 87 v Severní válce poznamenává, že Karel XII. hledal rozhodnutí jednou rozhodující bitvou, ale Petr I. mu čelil taktikou a strategií, vyznačující se ústupem. (K tomu třeba poznamenat, že Petr I. neuskutečnil u Poltavy žádný ústup.) Rovněž četné příklady překvapení ve spojitosti s ústupem jsou uvedeny u vojevůdcovského umění Kutuzovova (str. 121 až 131).

Je pravda, že překvapení nutno využívat ve všech případech. Avšak dosáhnout nenadálé porážky tím, že nepřitele vlákáme do hloubky vlastní země, lze si těžko myslet. Konečně taktika vlákávání nepřitele je cizí duchu sovětské vojenské vědy.

V úvodu polemizuje autor s řadou vojenských spisovatelů a historiků a vytýká jim jejich chybu v tom, že ztožňují pojmy »nenadálост« a »neočekávanost«. Proto také autor v první hlavě podává vysvětlení těchto dvou pojmů. Ovšem zdá se, že se tu pro vojenského čtenáře nejeví nijaká praktická nutnost rozlišovat tyto dva pojmy, a konečně i sám autor není zcela důsledný v jejich používání. Mnohdy mu působí dokonce obtíže, které z uvedených slov je výhodnější v tom nebo onom případě.

Na str. 17 uvádí autor, že »Způsoby vedení bojových akcí německými fašistickými vojsky neznamenal nic nové-

ho, originálního, spočívaly na průlomech fronty velkými masami tankových a pěších vojsk, a tedy nebyly pro sovětská vojska **nenadálými**. V tomto případě by bylo však vhodnější slovo **neočekávanými**, neboť Sovětské armádě byla známa taktika nepřítele a mohla také počítat s tímto použitím tankových a pěších vojsk. Ovšem nebylo tím nijak vyloučeno nenadálé přepadení těmito vojsky. Jestliže nacistické hlavní velitelství použilo v roce 1941 své armády k tomu, aby s překvapením věrlohmé přepadlo Sovětský svaz, bylo třeba hlouběji studovat tuto otázku a věnovat jí také více pozornosti v uvedené práci.

Na str. 149 hovoří autor o neočekávaném průlomu nepřátelské obrany Sovětskou armádou v perekopsko-čongarské operaci. Ovšem v té době probíhaly již na krymském směru boje, a proto bylo výhodnější mluvit o překvapivém, nikoli o neočekávaném průlomu.

Konečně v celé práci je používáno jednou toho, podruhé pak onoho slova, a proto také umělé dělení na **nenadálou** a **neočekávanost** nepřináší nic jiného než zbytečné matení čtenáře.

Nemálo úsilí vynaložil autor důkazu zákonitosti jevu překvapení ve válce a podmíněnou tím možnost předvídat je, vytvářet a řídit je. S překvapením ve válce je nutno počítat a je třeba také dovést mu čelit. Ovšem to je výsledkem určité tvořivosti lidí, bojujících stran, ale nijaké třetí síly.

Na str. 8 poznamenává autor **»Nenadálou a neočekávanost, jsouce těsně vzájemně spojeny, nejsou totožné. Jedna a táž činnost kterékolí bojující strany nemůže být pro ni současně nenadálou a neočekávanou«**. Tato úvaha autorova nás nijak nevede k ujasnění si podstaty věci; spíše přináší zmatek.

Na str. 35 se poznamenává: **»Moment nenadálosti je nevyhnutelným důsledkem převahy trvale působících činitelů a vlastní jemu (moment) skutečnosti zákona vývoje jako vedlejšího momentu. Taková kategorie nenadálosti je vlastní bojové činnosti Sovětské armády.«** Jestliže se z první části věty dá leccos pochopit — závislost momentu překvapení na trvale působících činitelích —, je druhou její částí přiveden čtenář do rozpaků, neboť co znamená **»skutečnost zákona vývoje jako vedlejšího momentu«**? Další věta nepřináší v tom nijaké objasnění.

Centrálním místem v theoretických úvahách autorových je otázka závislosti momentu překvapení na trvale pů-

sobících činitelích. Autor v podstatě uvádí, že bojující strana, nemá-li převahu v trvale působících činitelích, nemůže dosáhnout překvapení. A na str. 28 pak poznamenává: **»Různé formy a způsoby skrytých praktických opatření bývají účinné při organisaci nenadálých a neočekávaných akcí jedině za podmínky převahy trvale působících činitelů.«** A hned předtím poznamenává, že **»nenadálé a neočekávané napadení podmíněné utajenými praktickými opatřeními, ale nespočívajícími na reálném vzájemném poměru sil a prostředků mohou dát jen dočasný úspěch«**. To je sice správné, ale tvrzení o neúčinnosti nenadálých a neočekávaných úderů, není-li převahy v trvale působících činitelích, nejenže není potvrzeno zkušenostmi, ale je dokonce nesprávné. Je nesporné, že i když není převahy v řadě trvale působících činitelů, může slabší strana s jistou účinností využít momentu překvapení a tak do jisté míry vyvážit svou poměrnou slabost, vyrovnat tak pro ni nevýhodný poměr sil. Vím dobře, že německá fašistická armáda neměla převahu ve všech trvale působících činitelích. To jí však nijak nebránilo, aby dosáhla nemalé účinnosti v provedení různých způsobů utajení opatření při organisování různých bojových akcí s využitím překvapení. Ovšem to nijak nerozhodlo o výsledku války.

Autorovo tvrzení, že nenadálou a neočekávanost mají charakter zákonitosti jedině v činnosti Sovětské armády a že této zákonitosti jsou zbaveny bojové akce buržoasních armád, je zcela nesprávné. Tak na str. 28 autor v této věci doslova uvádí: **»Nenadálou a neočekávanost akcí Sovětské armády mají charakter zákonitosti, tím se s výhodou odlišují od nenadálých akcí armád buržoasních států, podmíněných dočasnou příznivě se vytvořivší situací.«** A na str. 15 se pak snaží dokázat, že překvapení uskutečňované Sovětskou armádou je odvozeno od trvale působících činitelů, kdežto překvapení používané imperialistickými státy je dobrodružné — tedy není odvozeno. Ukazuje tak na zásadní rozdílnost mezi těmito dvěma druhy překvapení a zdůrazňuje převahu prvního druhu překvapení nad druhým.

Takové závěry jsou naprosto nevědecké, neboť mimo jiné ukazují na nesprávný výklad trvale působících činitelů.

Ne zcela přesvědčivým způsobem je rozebráno překvapení použité německou fašistickou armádou v druhé světové válce proti Sovětské armádě. Tu nelze

se omezovat jen na všeobecné úvahy, jako že strategie německé fašistické armády byla vadná, že se její operační umění a taktika vyznačovaly šablonoovitostí, že se její velitelské kádry snažily každou situaci přizpůsobit příslušným článkům řádů a byly bezradné, jestliže se měly samostatně rozhodovat (str. 17), nebo že zásady strategie německého generálního štábu vyplývaly z idealistických, chytristických nápadů jeho ideologů (str. 27). Je dobře známo, kolik usilí bylo třeba vynaložit na to, aby bylo možno se vypořádat s tak zvanými »idealistickými chytristikami« strategie německého generálního štábu. Bylo třeba dlouhého, tuhého a napjatého zápasu s nepřítelem, aby sovětské ozbrojené síly dosáhly jeho úplné porážky.

Sovětská vojenská věda, která se řídí marxisticko-leninskou methodou, hluboce chápe objektivní zákony války, bere správně v úvahu hospodářské, morální a vojenské možnosti jak vlastního státu, tak i u nepřítele. Určuje správně úlohu trvale působících činitelů, ale zároveň bere v úvahu i velký význam překvapení v soudobé válce, stejně jako i ostatně dočasně působící činitele. Sovětská vojenská věda nijak neignoruje možnosti buržoasních armád, jejich vojenského umění.

Na str. 9 hodnotí autor nenadálé napadení Sovětského svazu německou fašistickou armádou v roce 1941 takto: »Nenadálost věrolomného napadení Sovětského svazu německou fašistickou armádou se změnila pro ni v neočekávanou katastrofu a neočekávanost ústupu Sovětské armády byla překonána a ta přešla do vítězného útoku, nenadálého pro nepřítele.«

Z toho vidíme:

— nenadálost přepadení se mění pro útočícího v katastrofu a

— neočekávanost ustupujícího se mění ve vítězný útok.

Takových převratů však v životě nebývá. Nenadálý úder je nenadálým úderem a ústup je ústup a v nic jiného se nemohou měnit. Zdá se, že autor chce tím říci, že takové změny bývají a jsou dokonce zákonité. To by pak znamenalo — přenechat nepříteři ve válce možnost zasádit nenadálé údery a tím ho usměrnit na skutečnou cestu ke katastrofě, nehledě k tomu, že tyto údery nejsou nijakým nebezpečím, protože se neopírají o převahu trvale působících činitelů (překvapení, které se neopírá o převahu trvale působících činitelů, je podle autora neúčinné).

Často se dostává autor do rozporů sám se sebou. Na str. 8 píše o možnosti předvídat nenadálé jevy, řídit je, vytvářet je. Na str. 9 pak poznamenává: »...předvídaní průběhu historických událostí, založené na znalostech marxisticko-leninské vědy, nevylučuje při známých podmínkách (autor však neuvádí jakých) možnost vzniku těch nebo oněch momentů nenadálosti a neočekávanosti.«

Jaký užitek mohou dát takové theoretické výklady pro vojenskou praxi? Vždyť je třeba vzít si poučení ze zkušenosti z minulosti a odvrátit tak v budoucnosti jakoukoli možnost překvapení pravděpodobným nepřítelem. A právě to vyžaduje připravenost a bdělost příslušníků ozbrojených sil. Avšak tím, že není možno předvídat moment překvapení, ukazovali bychom špatnou cestu k výchově bdělosti a bojové pohotovosti vojáků.

Nelze sice ve všech případech předvídat všechny podrobnosti. Pokud však jde o překvapení agresorem, je nutno nepřipustit za žádných okolností moment překvapení, neboť jeho následky mohou být v současné době těžko napravitelné. Je proto nutná neustálá bdělost mírumilovných národů a jejich ozbrojených sil, aby se tak předešlo věrolomné nenadálé napadení možnými agresory.

Na str. 14 i jinde píše o tom, že překvapení je dočasný, vedlejší činitel, zejména pokud jde o jeho použití nepřítelem v uplynulé válce. Pokud jde o Sovětskou armádu, mění autor překvapení v trvale působícího činitele. Na str. 15 se praví, že »Sovětská armáda používala překvapení do konce Veliké vlastenecké války«.

Vidíme, že se autor snaží srovnávat otázky, které srovnávat nelze. Na faktech pojednává autor o překvapení v operačně taktickém měřítku a ve starověku dokonce na jedné bitvě. Překvapení v taktickém i operačním měřítku využívala Sovětská armáda velmi hojně a úspěšně v celé Veliké vlastenecké válce. Jiná je otázka překvapení ve formě přepadení sousedního státu, jaké na příklad uskutečnil německý fašismus vůči Sovětskému svazu. Podobné akce však Sovětská armáda nikdy nepodnikla.

Sovětská armáda ve Veliké vlastenecké válce nejdennkrát dosáhla úspěšného uskutečnění jak operačního, tak i taktického překvapení. Utajeným soustředěním sil a prostředků na směr hlavního úderu, novými formami operací a bojů, dovedným využitím chyb nepřítele a hromadným použitím zbraní do-

sud neznámých nepříteli bylo dosaženo nenadálých úderů takové síly, které v mnoha případech vedly nejen k operačním, ale dokonce i strategickým výsledkům. Je třeba si jen uvědomit, že operačního překvapení dosahujeme zpravidla silou úderu, tempem útoku, stupněm morálního a materiálního rozdrčení nepřítelů. Překvapení v boji pak dosahujeme manévrem, organizovanou součinností vojsk, nepřetržitým velením, vynalézavostí velitelů, rozhodnou činností útvarů a svazků. A právě při taktickém překvapení významnou úlohu měly takové skutečnosti, jako oklamání nepřítelů, dobrá znalost a dovedné využití terénu, vysoký bojový výcvik vojsk.

V knize V. S. Popova se setkáváme právě s velmi malým počtem příkladů z bojových zkušeností Sovětské armády z Veliké vlastenecké války s využitím prvku překvapení, nehledě k tomu, že u uvedených příkladů nejsou vyvozeny závěry. Kromě toho bylo třeba — na podkladě historických fakt uvedených v knize — ukázat na nepřetržitý růst významu překvapení vzhledem k vývoji a zdokonalování bojové techniky.

V knize se také setkáváme na několika místech s nahodilými, nic neříkajícími frázemi, které mnohdy nemají nic společného se základním tematem. Tak na příklad na str. 133 se píše, že charakteristickým rysem strojového období války je přechod od lineární taktiky k taktice manévru. Co to však znamená, není tu vysvětleno.

Na str. 109 se píše o převaze taktiky A. V. Suvorova nad taktikou Napoleonom, i když víme, že Suvorov s Napoleonem nebojoval. Na str. 79 při rozboru příčin vítězství ruských vojsk v kulikovské bitvě se uvádí, že »třetí příčina nenadálých akcí Rusů spočívala v organizacích schopnostech Dmitrije Donského«. Taková věta je pro čtenáře nepochopitelná a nijak nerozšiřuje znalosti čtenáře v této otázce.

Na některých místech, jako na str. 108, 162 a 163, uvádí autor historická fakta, která nemají nijakou spojitost s prvem překvapení. Tyto příklady bylo možno spíše uvést jako mistrný manévru ruských vojsk pod velením P. A. Rumjanceva a sovětských vojsk ve Veliké vlastenecké válce.

Nutno konstatovat, že cíle, který si autor vytkl, nebylo dosaženo. Zvláště první hlava, theoretická část knihy, má vážné nedostatky. Pokud jde o další obsah — historická fakta —, jde snad o poučný materiál, který však není náležitě vyhodnocen.

Vcelku možno říci, že kniha přes své nedostatky je prvním větším pokusem zabývat se otázkou překvapení a může sloužit jako možný studijní materiál.

(Zpracoval plukovník Jindřich Šulc)

Jako materiálu použito článku:

Maršal bronzanových vojsk P. Rotmistrov »Vnezapnosť v istorii vojn« (Vojennyj vestnik čís. 11/1955, str. 90—96).

IMITOVANÁ ATOMOVÁ VÁLKA

(The Military Engineer: Substitute Atomic Warfare)

Vládnoucí kruhy v USA v současné době znovu dokazují, že nemíní ani snižovat svůj zbrojní program, ani omezit nebo zastavit pokusy s nukleárními zbraněmi.

Svědčí o tom prohlášení ministra obrany USA Wilsona v branném výboru senátu v lednu t. r. V něm je zdůrazněno, že bojová síla ozbrojených sil USA ve finančním roce 1956/57 nadále poroste a že se počet vojenských jednotek vybavených novými zbraněmi zvýší. Dále o tom svědčí společné prohlášení americké komise pro atomovou energii a ministerstva obrany USA, učiněné 12. 1. 1956, v němž se uvádí, že Spojené státy konají přípravy k řadě nukleárních po-

kusů, které budou zahájeny na pokusné střelnici na atol Eniwetok.

Otázka vedení války za použití nukleárních zbraní je na Západě studována se všech stran. Typickým důkazem toho je článek uveřejněný v časopise The Military Engineer »Imitovaná atomová válka«.

Myšlenka imitované atomové války pramení podle autora z těchto skutečností a úvah:

1. Lidé mají velký strach z účinků výbuchu atomové pumy a mohou snadno propadnout panice i při výbuchu »nepravé« atomové pumy, budou-li zrakové vjemy výbuchu téměř stejné jako u skutečné atomové pumy.

2. V Americe byly zkonstruovány přístroje a zařízení zdařile napodobující zrakové vjemy výbuchu atomové pumy.

3. Atomové pumy jsou drahé. K vytvoření potřebného psychologického účinku na lidi někdy postačí shodit na ně jen imitovanou atomovou pumu a tím ušetřit skutečné atomové pumy.

4. Těchto tří faktorů je třeba využít ve velkém — strategickém měřítku v příští válce.

V první části článku rozbírá autor technickou stránku napodobení atomového výbuchu ve vzduchu i pod vodou a všimá si hlavně těch zjevů, které člověk přímo pozoruje a které jsou pro atomový výbuch všeobecně známy: vzniku svítící ohnivé koule, atomového oblaku a radioaktivního záření.

V článku se uvádí, že většina těchto přístrojů a zařízení, vyjímajíc radioaktivní příměsi, je založena na principu chemických zbraní.

Napodobení atomového výbuchu pod vodou je získáváno buď pomocí speciálních raketových přístrojů nebo bombardováním vody velkým počtem vhodně upravených zápalných pum nebo dýmových raketami.

Nebude bez zajímavosti uvést některé údaje z této technické části článku.

Vznik svítící ohnivé koule

Napodobení svítící ohnivé koule vzniklé výbuchem atomového dělostřeleckého granátu nebo atomové pumy menší ráže, než je nominální — 20 KT, je, podle autora, snadno proveditelné. V článku se uvádí, že jedna tuna směsi dusičnanu amonného a práškového magnesia, smíšeného v poměru 0,8 : 1 dílu, jasně osvětluje plochu od 8 až 15 milionů čtverečných stop, t. j. plochu o poloměru 1 až 1,4 km. Dále se uvádí velmi mnoho návrhů, jak získat světelnou záři se svítivostí mnoha bilionů svíček.

Atomový oblak

Podle názoru autora není vytvoření napodobeniny atomového oblaku problémem. Při výbuchu imitované atomové pumy je dým vytvářen speciální směsí z tetrachloridu titanu, bílého fosforu a kyseliny dýmové. K této směsi se přidávají příslušná stálá barviva, aby bylo dosaženo stejného zabarvení oblaku, jako je tomu při výbuchu skutečné atomové pumy.

Velké dýmové clony mohou být získány pomocí dýmovnicek za použití hexachlorethan-zinkové směsi nebo pomocí olejových dýmových generátorů. Uspořádáním

sítí dýmovnicek nebo dýmových generátorů do příslušného půdorysného tvaru může být získán oblak, který co do velikosti i tvaru odpovídá atomovému oblaku vzniklému při vzdušném výbuchu atomové pumy.

Autor podotýká, že hustý dým dává dobrý předpoklad k napodobení spršky atomového výbuchu. Přidá-li se do imitované atomové pumy radioaktivní materiál, je »kvalita« imitované atomové spršky dokonalejší.

Radioaktivní záření

Imitovaná atomová puma nemůže produkovat mohutný proud pronikavé radiace. Jejím výbuchem je však možno provést napodobení skutečných podružných zjevů této radiace. Tím se pak imitovaná atomová puma stává skutečným prostředkem pro použití bojových radioaktivních látek.

Dále se uvádí, že je možno použít všech druhů zářičů (alfa, beta i gama). Chce-li útočník, aby obránce zjistil po útoku přítomnost radioaktivních látek, použije s výhodou zářiče gama. Poukazuje se na to, že vedlejší štěpné radioaktivní produkty získané při výrobě plutonia jsou velmi vhodné pro vedení imitované atomové války. Počáteční radioaktivita asi 2 liber (818 g) štěpných produktů je přibližně 1 milion megacurie. Zvláště radioisotopů alkalických zemí může být pro jejich vysokou toxicitu dobře použito. Tak na př. vniknutí 0,42 mg stroncia-89 do lidského organismu způsobuje jeho vážné ohrožení nebo smrt.

Tato část článku je uzavřena názevem, že imitovanou atomovou válku společně s radiologickou válkou je možno vhodně doplnit použitím radioaktivního yperitu, fosgenu chlorinu a chlorpikrinu.

V závěru technické části svého článku konstatuje autor, že není možno napodobit tlakovou vlnu a zvukový efekt skutečného atomového výbuchu. Dovojuje však, že pomocí »vřískavých« raket nabitých pikrátem nebo jinou látkou mohou být lidé tak poděšeni, že imitované zrakové vjemy atomového výbuchu budou považovat za pravé.

Imitovaná atomová puma může být dopravena nad objekt jak letadlem, tak dálkově řízenou strelou.

Pozoruhodnější je autorův názor na strategické využití imitovaných atomových pum.

Jako první podmínku využití těchto pum zdůrazňuje autor vhodnou, včas

provedenou psychologickou přípravu obyvatelstva, na něž má být podniknut atomový útok.

Za takovou přípravu je považována účelně a závčas vedená propaganda mezi obyvatelstvem státu určeného k napadení, která má toto obyvatelstvo desorientovat v tom smyslu, že se poukazuje na nepravdivé informace o novém druhu dříve vychvalované »superzbraně« útočnicka. Cílem této propagandy je ukolébát bdělost lidí, aby pak nakonec nečekaným použitím imitovaných atomových zbraní bylo dosaženo co největšího psychologického účinku, t. j. strachu, paniky a demoralisace bez vzniku rozsáhlých škod na životech. Autor dovozuje, že takovýto zásah spolu s dlouhodobě a cílevědomě vedenou psychologickou válkou může někdy znamenat zhroutení vůle k odporu u celého národa.

Abý byl účinek těchto imitovaných atomových pum větší, zvětšuje se, podle zhodnocení morálního a politického profilu napadeného obyvatelstva, přísada radioaktivních látek v imitovaných atomových pumách. Připouští se i takový případ, že ke zlomení morálky obyvatel napadeného státu bude třeba použít kombinovaného atomového útoku, t. j. skutečných atomových pum společně s jejich imitacemi.

Autor dovozuje, že se válečná moc dnešního státu a jeho schopnosti vést válku měří podle počtu atomových pum, kterých může okamžitě použít.

Vzhledem k tomu, že výroba atomových pum je velmi nákladná, je nutno jejich použití omezovat. Jsou-li však

zkonstruovány vhodné imitace atomových pum a propracovány metody, jak vést imitovanou atomovou válku, je možné skutečné atomové pumy ušetřit pro rozhodující okamžik války.

»Tím může být,« říká autor, »dosaženo během války mylného úsudku o rozsahu zásob amerických atomových pum, které nakonec svým množstvím zabezpečí americkou převahu.«

Autor dále uvádí, že účinky atomové pumy nelze měřit jenom jednotkami tlaku, tepla a pronikavé radiace. Ve skutečnosti bude nutno využít ještě čtvrté síly, které v míru není využito. Tou silou je psychologický účinek vznikající z ohromující síly atomového výbuchu a lidské bezmocnosti.

Autor dovozuje v závěru svého článku, že i imitovaná atomová válka může způsobit mocný pokles morálky u lidí napadeného místa. Uvádí se, že v některých případech imitovaný atomový útok stačí k tomu, aby byla přerušena průmyslová výroba, způsobena panika mezi osazenstvem závodů a dosaženo celkové demoralisace a neschopnosti napadeného státu k odporu.

Uvedený článek byl uveřejněn r. 1952. Přes své stáří je i dnes aktuální, neboť zdůrazňuje význam morálně politického stavu bojujícího státu v příští atomové válce. Článek mimo jiné ukazuje, jak nezbytná je železná kázeň ve vojskách i na závoděch a na jak vysoké úrovni je třeba udržovat morálně politický stav všech občanů našeho státu.

(Zpracoval plukovník Jaroslav Forst)

ATOMOVÁ ZBRANĚ A LETECTVO

Studijní práce kolektivu katedry letectva Vojenské Akademie Klementa Gottwalda:

Studijní práce zdůvodňuje zvláštnosti použití letectva v soudobých podmínkách, t. j. za používání atomových zbraní.

Neopakuje věci známé, a vyžaduje na čtenáři určité znalosti charakteristiky a použití letectva, a základní znalosti o atomových zbraních a jejich účincích.

Ve všech jednotlivých částech práce se kolektiv zpracovatelů snaží individuálním způsobem a směle řešit soudobé problémy letectva a zabývá se často úvahami a rozborů, které mohou mít veliký význam při obraně státního území, a o kterých se na školách a u vojsk

v rámci řešení protivzdušné obrany běžně neuvažuje.

Při zdůvodnění řešení problémů je použito příkladů z obou světových válek a z války v Koreji.

Práce si podle obsahu zasluhuje, aby byla prostudována vševojskovými veliteli, a aby byly některé způsoby použití letectva navrhované ve studijní práci přezkoušeny v praxi.

V první části se pojednává o zásadách součinnosti letectva s pozemními vojsky. Autoři řeší možnosti používání letectva jako nosiče atomových zbraní zejména v přípravném období operace, při odražení protiúderů nepříteli a v obraně, kdy může být palebná síla dělostřelectva, tanků a letectva nahrazena z velké

části atomovými pumami, atomovým dělostřelectvem a raketovými střelami.

I když se nemění zásady povinné součinnosti letectva s pozemními vojsky, je nutné, aby velitelé leteckých svazků a útvarů se více zabírali otázkami vedení pozemním vojskům, otázkami vedení boje a operace, a vševojskoví velitelé aby naopak lépe znali zásady použití letectva, způsoby a možnosti jeho použití, aby úkoly dávané letectvu byly reálnými.

Zvláštnosti vedení operace a boje budou ovlivňovat organizaci a provádění součinnosti mezi pozemními vojsky a letectvem. Jak má být řešena součinnost, jaké zásady je nutno dodržovat, jaké úkoly má velitel frontu, štáby letectva, a o tom, co mohou velitelé vševojskových svazů a svazků, kteří disponují přidělenými vzlety v jednotlivých případech od letectva očekávat, to je řešeno v první části studijní práce.

Ve druhé části se pojednává o způsobech boje letectva s atomovými prostředky nepřítele. Pojednání je zaměřeno především k informaci velitelů pozemních vojsk. Objasňuje způsob činnosti letounů nosičů atomových pum, výšku shozu a zdůvodnění této výšky, možnost bojové činnosti letectva se zřetelem k účinkům atomových zbraní na letouny, a pojednává o tom, které cíle mohou být nejpravděpodobněji vystaveny účinkům atomových pum shazovaných letectvem.

V této části uvažují zpracovatelé o možnostech ničení skupin nepřátelských letounů pomocí vzdušného atomového výbuchu, řeší tento druh obranného napadení ze vzduchu a navrhuji organizaci speciálních letek pro vzdušné ničení atomových i normálních velkých bojových leteckých náletů.

Srovnáváním zkušeností získaných při boji se střelami »V 1« a »V 2« ve druhé světové válce, docházejí autoři k závěrům, jak by bylo možno zneškodnit atomové bezpilotní prostředky řízené i neřízené, to je střely typu MATADOR a REGULUS, a typu HONEST JOHN, NIKE a CORPORAL v soudobých podmínkách.

Tato část má dát nejen přehled o skutečných možnostech obrany proti uvedeným atomovým zbraním, ale obsahuje i návrhy na zaměření výzkumu a na opatření, která je třeba zabezpečit již při politickém napětí, aby použití bezpilotních prostředků bylo nepříteli co nejvíce ztíženo. Současně řeší tato část práce způsob použití leteckého průzkumu při vyhledávání atomových děl a odpalovacích základů bezpilotních střel,

a způsob jejich ničení. Obsahuje popisy chemických leteckých pum a způsob, jak jich bylo používáno ve válce v Koreji.

Dále je v této části uvažováno o možnostech použití atomových pum při ničení ponorkových základů, o možnostech použití atomových min a torped proti vodním přehradám ve vnitrozemí.

Autory navrhovaná taktika letectva se zdá poněkud divokou, je však na příslušných vojenských činitelích, aby zvážili možnosti vlastního letectva a možnosti nepřítele a rozhodli, co by po provedení vhodných organizačních a výcvikových opatření bylo reálným a možným, a při boji s nepřátelským letectvem a jeho bezpilotními prostředky účinným.

V další části studijní práce je proveden rozbor některých objektů jako cílů operačního rázu. Má upozornit na pravděpodobnost jejich napadení. Rozbor je proveden vzhledem k současné politické situaci a vzhledem k rozmístění sil a prostředků imperialistických mocností na evropském kontinentě. Je doložen příklady použití letectva v poslední válce a srovnává možnosti použití letectva imperialistickými státy v eventuální budoucí válce.

Při zvážení ve studijní práci uvedených historických příkladů vzniká otázka, jaké řešení bude třeba přijmout a jak bude třeba organizovat protivzdušnou obranu státu a vojsk v poli. Autoři se pokusili řešit tento úkol. Při tom však, jak autoři sami uvádějí, vznikají nové problémy, které souvisí s výzbrojí a organizací letectva, organizací letišť, zásobování, přepravy a p., při organizaci leteckých úderů a bojových akcí. Tyto problémy bude třeba dále řešit a studovat. Je jisté, že se zmnožením prostředků vzdušného napadení čeká letectvo a zejména stíhací letectvo mnoho nových úkolů. Náš možný nepřítel buduje silné letectvo a jeho hlavní složky jsou rozmístěny v dosahu evropského válčiště. S tím je nutno počítat, a proto mají úvahy autorů studijní práce své opodstatnění.

V další části pojednávají autoři studijní práce o organizaci vybojování nadvlády ve vzduchu jako předpokladu svobody jednání pozemních sil.

Při studiu této části mají být zainteresováni vyšší vševojskoví velitelé na řešení otázek, jak a v jaké posloupnosti bude třeba plánovat hlavní úkoly letectvu na počátku pozemní operace a v průběhu operace, a jaká data, a o kterých cílech na území nepřítele je třeba získat jednak v míru a jednak ve válce,

aby prvním úderem bylo dosaženo nadvlády ve vzduchu a tím rozhodujícího vlivu na další vedení války.

Poslední části studijní práce jsou určeny především pro velitele leteckých svazků a jsou rozbohem činnosti letectva při zahájení války. Je na velitelích leteckých svazů a svazků, jakož i na vyšších vševojenských velitelích, aby tyto statě podrobili rozboru, protože jejich

znalosti při vydávání směrnic letectvu mohou značně přispět k správnému použití letectva a k dosažení vítězství nad nepřitelem.

Na práci kolektivu katedry letectva Vojenské akademie Klementa Gottwalda upozorňujeme zejména proto, že řeší vážné problémy, které nejsou jen věci letectva, týkají se obrany celého státu a jsou velmi aktuální.

VOJENSKÉ LÉKAŘSTVÍ

Předběžná zpráva mezinárodní komise pro zkoumání účinků výbuchů atomové a vodíkové pumy na lidské zdraví

Atomové pumy, které byly shozeny nad Japonskem, explodovaly ve výšce 500 až 600 m, zbořily převážnou část Hirošimi a rozsáhlou část města Nagasaki. Materiální destrukce byla způsobena hlavně vzdušnou smrští a intenzivním žářem asi 6000° C na povrchu země, po kterém v obou městech následovaly sekundární požáry. Následkem obou explozí zahynulo 300 000 osob, možná i více, mnoho z nich okamžitě, jiné v několika dnech nebo týdnech, ale úplný počet ztrát nebyl dosud uzavřen. Komise sama viděla v nemocnici Červeného kříže v Hirošimě umírajícího pacienta, který trpěl pozdními následky nemoci ze záření.

Komise zjišťovala osoby trpící pozdními příznaky. Byly konstatovány různé krevní změny ve spojení s celkovou debilitou nebo i bez ní. Léta po postižení účinky záření docházelo a dosud dochází k smrtelným případům leukemie, aplastické anemie, myelony a erytremie. Komise zjistila, často se vyskytující katarakta a keloidní bujení popálenin v místě, která prozrazuje souvislost se zářením. Našla důkazy pro úsudek, že u dětí postižených zářením dochází k pozdějšímu tělesnému a duševnímu vývoji.

Šetření provedené u 280 000 osob, které přežily výbuch pumy, prokazuje, že se mnoho z nich stalo sterilními a u žen docházelo k přechodné amenorhe. Zkoumání na poli genetiky ovšem nemůže být úplné jen v období jedné generace. Zvlášť upozornila komise na obavy a strach o osobu vlastní a potomky, které se vyskytují u obyvatelstva postiženého bombardováním. Tyto obavy a strach se bude ještě stupňovat, až bude ještě více rozšířena vědomost o možnosti dlouhodobého účinku záření. Komise navštívila japonskou rybářskou loď, která po výbuchu na Bikini byla zasažena deštěm radioaktivního prachu z atmosféry, který trval 4 hodiny. Všechny 23 členů posádky je dosud nemocno, jeden člen posádky zemřel. Radioaktivita byla zjištěna v krvi, extretu, štítné žláze postižených a v různých orgánech, mimo jiné v játrech muže, který zemřel.

Komise doporučila, aby mohlo být dále pokračováno ve studiu těchto následků a aby byly svolávány periodické mezinárodní konference.

1955, XII, Časopis lékařů českých, roč. 94, čís. 50, str. 1369—1371.

Předlékařská a první lékařská pomoc v poli

Napsali: generál-major zdrav. služby prof. MUDr. Jar. Lichtenberg a podplukovník zdrav. služby MUDr. Ant. Beneš.

Vydalo Naše vojsko v Praze 1955, 193 stran, cena 50 Kčs.

Kniha je určena především záložním lékařským kádram, kterým má sloužit

jako podklad pro praktickou výuku zdravotnického personálu, a lékaři-nechirurgovi jako návod k indikacím a technice těch výkonů, které je třeba provádět na různých etapách vojenského a armádního týlu, zejména však na plukovním obvodu; kromě toho má

být pomůckou studujícím lékařství při osvojování praktických znalostí z válečné chirurgie.

Význam laické první pomoci v mimořádných poměrech a při masovém výskytu poranění je v knize zdůrazněn tím, že jsou zde uvedeny i pokyny pro svépomoc a vzájemnou pomoc v rozsahu, v jakém má být s nimi seznámen každý příslušník armády.

Obsah knihy je rozvržen na tři části. První pojednává o všeobecných zásadách vyplývajících pro zdravotnickou službu ze zkušeností Veliké vlastenecké války. Stručně jsou tu shrnuty nejdůležitější úkoly zdravotnické služby v poli; zejména je zdůrazněn význam jednotné zdravotnické doktriny ve válečné chirurgii.

V druhé části je podán názorný přehled rozsahu práce na etapách zdravotnického odsunu ve vojskovém týlu. U každé etapy jsou stručně, ale výstižně popsány rozsah činnosti zdravotnické služby, třídění raněných a taktika zdravotnické pomoci; jsou tu přesně stanoveny jednotlivé úkoly, zvláště pak všechny chirurgické výkony, které je nutné na jednotlivých etapách u raněných provádět. Kapitola je ukončena statistickými přehledy o lokalitaci, bolestivosti, charakteru a způsobech ošetření válečných zranění; dále je připojen vzor zdravotnické průvodky.

Nejrozsáhlejší a nejobsažnější je třetí část knihy, která se obírá indikacemi a technikou výkonů nutných při zabezpečování a ošetřování raněných.

Tato část obsahuje 12 kapitol, které jsou praktickým návodem pro řešení nejdůležitějších úkolů předlékařské a lékařské pomoci v poli. V těchto kapitolách se čtenář seznámí:

1. s technikou a způsoby použití kapesního obvazu,

2. s indikacemi a technikou výkonů pro dočasné a trvalé zastavení krvácení,

3. s indikacemi a technikou transportní imobilisace,

4. s indikacemi a technikou výkonů pro oživování při šoku, kolapsu a vykrvácení,

5. s indikacemi a technikou výkonů pro zamezení dušení,

6. s indikacemi a technikou výkonů při pronikajících poraněních hrudníku,

7. s indikacemi a technikou výkonů při zadržení moče,

8. s indikacemi a technikou chirurgického ošetření střelných ran,

9. s indikacemi a technikou kloubních punkcí, amputací a exartikulací,

10. s indikacemi a technikou urychleného hojení ran a krytí kožních defektů,

11. s první pomocí při spáleninách,

12. s první pomocí při omrzlinách.

Kromě toho jsou v příslušných státech heslovitě uvedeny i pokyny pro pomoc postiženým účinky atomových zbraní a bojových chemických látek. Všechny kapitoly jsou provázeny názornými obrázky, které vhodně objasňují a doplňují text.

Z podaného přehledu obsahu knihy je patrné, že je v ní shrnuto vše podstatné o první pomoci a zajišťování raněných v poli.

Přehledné a účelné uspořádání knihy, stručné a výstižné podání látky umožňují čtenáři rychlou orientaci a praktické využití knihy.

Přes to, že se kniha liší svým zpracováním a speciálním zaměřením od běžných mírových příruček první pomoci, znamená přínos i v tomto směru a stává se důležitým doplňkem našich dosavadních učebnic a nezbytným poradcem všech lékařů, kteří se zabývají různými problémy a zejména výukou první pomoci.

DĚJINY VOJENSKÉHO UMĚNÍ

Dějiny vojenského umění, díl III, Naše vojsko 1955, str. 311; přeloženo z ruského originálu *Istorija voennogo iskusstva III*, vydaného Vojenskou akademii K. J. Vorosilova v nakladatelství Voenizdat v Moskvě 1952. Přeložili V. Kynclová, A. Svejčková a J. Grézl.

III. díl Dějin vojenského umění je věnován vojenskému umění v období im-

perialismu. První oddíl se zabývá americko-španělskou válkou r. 1898, burskou válkou 1899—1902 a rusko-japonskou válkou, ozbrojeným povstáním ruského proletariátu v revoluci roku 1905, vývojem vojenské techniky a vojenskými teoriemi před první světovou válkou. Druhý oddíl je věnován první světové válce 1914—1918: rozbírá její příčiny,

hodnotí ozbrojené síly i plány válčících stran a rozbírá manévrovou, posílní i závěrečnou fázi první světové války; nakonec jsou podány vojenské a politické závěry. Dějiny vojenského umění jsou sborníkem různých článků, výňatků z knih i jiných dokumentů a jsou doplněny kompletem devíti map ze sovětského Alba vojensko-historických map a schematickeho sborníku Dějiny vojenského umění.

M. Jodl

Dějiny vojenského umění, díl IV, svazek 2, Naše vojsko 1955, str. 321; přeloženo z ruského originálu Istorija voennogo iskusstva IV/2, vydaného Vojenskou akademii K. J. Vorošilova v nakladatelství Voenizdat v Moskvě roku 1952. Přeložil Dr. V. Mikeš.

Druhý svazek čtvrtého dílu Dějiny vojenského umění se zabývá sovětským vojenským uměním v období obnovy národního hospodářství, výstavby socialismu a počátku postupného přechodu od socialismu ke komunismu v SSSR, dále vojenskými teoriemi některých kapitalistických zemí za všeobecné krise kapitalismu, stručným přehledem prvního období druhé světové války a národně osvobozené války čínského lidu (1937—1945).

Výklady o sovětském vojenském umění jsou vždy spojeny s popisem mezinárodní i vnitřní situace SSSR i organizační výstavbou sovětských ozbrojených sil.

Podrobně jsou probírány bojové akce u jezera Chasan a na řece Chalchingol, habešská válka, intervence ve Španělsku a španělská občanská válka, bojové akce na Karelské šíji ve válce let 1938 až 1940 a první období druhé světové války až do vstupu SSSR do války.

Ke sborníku je připojen doslov B. Rapoše a K. Pernici a komplet sedmi podrobných map.

M. Jodl, «Naše vojsko»

Sborník Historie a vojenství, vydávaný Vojenským historickým ústavem, ročník 1955, číslo 1—4.

1. číslo sborníku přináší **Engelsův článek Nauka o opevněních**, který se zabývá vývojem stavby stálých opevnění a přináší nástin způsobů obléhání a stavby polních opevnění od starověku do počátku 19. století.

Důležitý je původní článek **Miroslava Šády: Korejská lidová armáda a její bojové tradice**, v němž autor po stručném historickém nástinu popisuje boj korejské lidové armády proti Lisynma-

novým vojskům a americkým interven-tům.

Mezi recensemi je obsáhlá **Šádova studie o 2. svazku Dějin vojenského umění**.

V oddílu Zprávy a bibliografie přináší **František Rýzner** přehled, kdy byla osvobozena jednotlivá místa na území ČSR v l. 1944—45 Rudou armádou a l. čs. armádním sborem.

2. číslo sborníku má jako úvodní článek příspěvek maršála **Moskalenka** «Slavné bojové přátelství sovětských a československých národů» s tematikou závěrečných bojů Veliké vlastenecké války, kdy Rudá armáda a naše jednotka osvobozovaly území ČSR od fašistických okupantů.

Obsáhlý příspěvek **Č. Hrušky: I. čs. samostatná tanková brigáda v SSSR v boji za novou lidově demokratickou republiku — Tři články z bojů o Ostravu** si všímá úlohy československých tankistů v SSSR v boji o naše osvobození za poslední války (doprovázeno mapkou).

Redakční článek «**K osvobození Československa Sovětskou armádou**» se zabývá problematikou posledních měsíců války a podává nástin osvobození Prahy Rudou armádou.

Článek **Jana Sýkory, Boje naší jednotky v SSSR na Slovensku** probírá operace čs. sboru na území Slovenska v roce 1945 (doprovázeno dvěma mapkami).

Engelsův článek O rýhovaném dělu podává stručný historický nástin rýhovaného děla v polovině 19. století.

3. číslo sborníku přináší překlad hesla z Velké encyklopedie «**Čínská lidově osvobozená armáda**» (souhrnné vyličení do roku 1950). Na tento článek navazuje studie zástupce náčelníka politického oddělení čínských lidových dobrovolníků **Du Pina «Rok dalšího upevnění čínských lidových dobrovolníků**». Vyličuje v ní situaci čín. lid. dobrovolníků v roce 1952.

4. číslo sborníku je uvedeno článkem **Miroslava Šády «K otázce zpracování dějin čs. voj. jednotky v SSSR»**, v němž autor podrobuje kritice dosavadní práce a vytyčuje požadavky pro vědecky pojaté kolektivní dílo o historii naší jednotky v Sovětském svazu.

František Kružík podává ve svém článku «**Českoslovenští dobrovolníci v národně revoluční válce španělského lidu 1936—1939**» historické vyličení těchto bojů, jejich politické pozadí a zásah Čechů a Slováků do bojů ve Španělsku.

Článek Jana Šmida »Vývoj stálých opevnění« je věnován stálým opevněním na konci 19. stol., za první i druhé světové války.

Sborník obsahuje Šádovu recenzi 3. svazku Dějin vojenského umění.

Zpracoval Dr. Emil Charous
»Naše vojsko«

Knižnice o válce a vojenství, druhá řada, svazek 1.

Marxismus-leninismus o válce, armádě a vojenské vědě, sborník statí, str. 291, vyšlo v únoru 1956.

Přeloženo z ruského originálu Marksizm-leninizm o vojne, armii i voennoj nauke (sborník statí), vydaného nakladatelstvím Voenizdat v Moskvě roku 1955 (str. 218), a doplněno o statí P. Rotmistrov: Za tvůrčí propracování otázek sovětské vojenské vědy (Za tvorčeskiju razrabotku voprosov sovetskoj voennoj nauki) a J. Boltin: O sovětské a buržoasní vojenské vědě (O sovetskoj i buržoaznoj voennoj nauke), přeložené z časopisu Krasnaja zvezda; doslov: »Ke sborníku „Marxismus-leninismus o válce, armádě a vojenské vědě“« napsal major Dr. Zdeněk Coufal.

Sborník tvoří významné časopisecké články o důležitých zásadách a otázkách sovětské vojenské vědy se zřetelem na nejnovější situaci ve vojenství.

Je uveden statí o vojenských otázkách v usneseních Komunistické strany Sovětského svazu, která je přehledným

shrnutím theoretické práce i praktických opatření v této oblasti. Následují dva významné články — Rotmistrovův a Boltinův, které dosud nejlépe a nejvýstižněji formulovaly naléhavé problémy sovětské vojenské vědy za soudobých podmínek. Po oddílu Marxismus-leninismus o válce a armádě, který obsahuje Fedorovovu statí o vzniku a podstatě války, Puchovského o válkách spravedlivých a nespravedlivých a Novochatka o armádě jako o nástroji státu, následuje Pjatkinův článek Některé otázky marxisticko-leninské theorie o válce. Zajímavá je statí I. Baze, v níž se autor zamýšlí nad Leninovým přínosem sovětskému vojenství; z dalších článků je nutno se zmínit o statí V. Petrova, jež rozebírá otázku pevností zápolí jako trvale působícího činitele rozhodujícího o výsledku války, G. Petrova, věnovanou úloze lidových mas a vojevůdců ve válce, o statí Sokolovové, která se zabývá významem člověka a techniky v soudobé válce a na ni navazující statí Pokrovského o výzbroji v soudobé válce. Důležité jsou také články O. Zakrževského: Vliv rozvoje bojových prostředků na vojenské umění a Jeremenka o organizačních schopnostech velitelského sboru.

České vydání doplnilo sborník doslovem majora Coufala, která má ráz studie. Autor se v něm zabývá mimo jiné vymezením předmětu vojenské vědy, její metodologie; s nových hledisek rozebírá též význam momentu překvapení v soudobé válce.

Jana Volná, »Naše vojsko«